

HUMANITIES INSTITUTE

ALLAHIN SÜNGÜLERİ “REİS PAŞA” (2002)

ATTİLA İLHAN (1925-2005)

Genel bakış

Attila İlhan'ın “Aynanın İçindekiler” serisinin altıncı romanı olan “*Allahın Süngüleri, Reis Paşa*” eseri 1920 ve 1921 yıllarında Mustafa Kema Paşa ve arkadaşlarının Cumhuriyet rejimini kurma arefesindeki mücadelelerini konu alır. Eserin temeli Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşü ve yeni düzenin kurulma çabalarıdır.

Kişiler

Mustafa Kemal Paşa Milli Mücadelenin öncüsü Mustafa Kemal, daha önceki başlattığı hareketi devam ettirmektedir.

Halide Edip Adivar Yazar ve eğitimcidir, Milli Mücadele döneminde eşi ile birlikte Mustafa Kemal'e yardımcı olmuş, halkın örgütlenmesine katkı sağlamıştır.

Makbule Hanım Mustafa Kemal'in kız kardeşidir.

Zübeyde Hanım Mustafa Kemal'in annesidir. Mütemediyen oğlu için endişelidir, sürekli ibadet halinde yaşlı bir hanımdır.

Fikriye Hanım Zübeyde Hanım'ın ikinci evliliği neticesinde Mustafa Kemal ile uzaktan akraba olmuştur. Paşa'ya derin bir aşk ile bağlıdır.

Miralay İsmet Paşa Mustafa Kemal'in silah arkadaşı. Mücadelede en öncü isimlerdendir.

Doktor Adnan Adivar Eşi Halide Hanım ile birlikte Milli mücadele döneminde fedakarlıkla çalışmış bir hekimdir.

Kazım Karabekir Mustafa Kemal ile birlikte mücadele hareketini başlatan, her daim ulusal bağımsızlık ve kurtuluş için uğraşan öncü grup içindeki askerdir.

Yunus Nadi Anadolu Ajansı'nın temellerini Halide Edip Adivar ile atan gazetecidir. Ayrıca *Yenigün* Gazetesinin sahibi ve sermuharriridir.

Çerkes Ethem Mücadelenin ilk yıllarında önemli hizmetleri olmuş fakat zaman içinde başına buyruk ve isyankar davranarak Paşa'yı zorlamış askerdir.

Marie Laure Oiselet *LE Temps* isimli Fransız gazetesinin muhabiridir.

Kılıç Ali Bey Paşa'nın yakın müdafaa arkadaşlarından. Ayıntap'tan destek olur.

Hayati Bey Kumandan.

Anzavur Ahmet Kumandan, asker.

Mahmure Hanım Halide Edip Hanım'ın İstanbul'da yaşayan ablası.

Tunalı Hilmi Bey Bolu Mebusu.

Yahya Galip Bey Dönemin Ankara valisidir.

Mustafa Mecdi Bey Zübeyde Hanım'ın damadı, Zübeyde Hanım'ın eşi.

KONU

1920 ve 1921 senelerindeki Milli Mücadele dönemini konu alan eser, özellikle 16 Mart 1920'deki İstanbul'un işgal edilmesi ve 1. İnönü Zaferi 1921'deki zorlu süreci kapsar. Mustafa Kemal önderliğinde

kendini vatan kurmaya adanmış bir avuç vatansever insanın zorlu öyküsüdür. İstanbul'da başlayan isyan Anadolu'da da baş göstermiştir, yurt sömürge durumuna geçmek üzeredir. Halk her an yabancı bir devletin tamamen işgali korkusuyla ümitsizlik ve çaresizlik halindedir. En vahim olanlardan biri de, bazı gurupların her şeye umarsız ve rahat bir halde eski yaşantılarına devam etmeleridir.

Mustafa Kemal yönetim birimi olarak Ankara'yı seçer ve Ziraat Mektebine hareket eder, Ankara'ya vardığında da durum hiç iç açıcı değildir. Mustafa Kemal mücadele döneminde alışkanlığı olduğu üzere sağlığını ihmal eder ve rutin bir tedaviye izin vermez. Zaman içinde Fikriye Hanım'ın Ankara'ya gitmesi zorunlu hale gelir.

Mustafa Kemal ve arkadaşları milli mücadele içindeyken Osmanlı'nın da son çırpınışları devam etmektedir. Özellikle Padişah Vahdettin bazı guruplarla anlaşarak işbirliği yapmaktadır. Çerkes Ethem'in ise öncelerdeki başarılı tutumu zaman içinde başına buyrukluğa ve isyana neden olmuş, Mustafa Kemal'i hayli zorlamıştır.

OLAYLAR

Müttefik Donanmalarının Yurdu İşgal etmesi İstanbul'un tüm kıyıları müttefik donanmalarının işgali altındaydı. Havadaki yoğun karanlık ve pusa duman kokuları karışıyor, motor uğultuları ve siren sesleri Dersaadet'e hiç olmayan kötü bir aheng veriyordu. Osmanlı'nın çöküşünü ve mevcut durumu tespit etmeye çalışan birçok yabancı gazeteci için mevcut vaziyet oldukça ilgi çekiciydi.

10. Kafkas Fırkası Karargahı'nda Osmanlı Efrat Koşuşu büyük bir baskına sahne olmuş, mütemadiyen yağın ateşler etrafı can pazarına çevirmişlerdi. Türklerin beyhude direnme çabaları yerini esasen ümitsizliğe ve teslimiyete bırakmıştı. Üstelik bu vaziyet, başka yerlerde ve zamanlarda tekrar edecekti.

Meclisin Ankara'da Toplanmasına Karar Veriliyor Müttefiklerin ardı arkası gelmeyen taaruzları Mustafa Kemal Paşa'yı korkutmasa da, daha fazla ve hızlı planlar yapmaya, kontrolü her tarafta muntazaman tutmaya itiyordu. Özellikle Rauf Bey'in derdest edilmesi endişesi, savaşın ne kadar cüretkar ilerlediğini ispat ediyordu. Anadolu'nun çaresiz hali Mustafa Kemal Paşa'yı düşündürüyordu. Ali Fuat Paşa ile bir konuşmaları sırasında Mustafa Kemal, yoksul, yalnız Ankara'da meclisi toplayacağını bildirdi. Mustafa Kemal özellikle yönetim mercii olarak Ankara'yı seçer, tüm direktiflerin Ankara'dan olması merkezi kontrolü kolaylaştırıcaktır.

Mustafa Kemal Ankara'ya Varıyor Ankara Ziraat Mektebi, Mustafa Kemal'in yönetim birimi olacaktır, Paşa'nın masasını her daim Orta Anadolu Paftası, günlük gazeteler ve dolmuş taşmış sigara izmaritleriyle kül tablası kaplayacaktır.

Ali Fuat Paşa, Halide Edip Adıvar, Doktor Adnan mücadele esnasında Paşa ile mütemadiyen görüşme ve fikir alış-verişi halindedir.

Fikriye Hanım'ın Durumu ve Ankara'ya Gitmesi Zaman içinde Zübeyde Hanım'ın uzak akrabası haline gelmiş olan Fikriye, Paşa'ya derin duygular beslemektedir. İstanbul'da Zübeyde Hanım, Makbule Hanım ve eşinin ikamet ettikleri eve sık sık gelme ve Paşa'dan haber alma isteğindedir. Makbule Hanım ise Fikriye ve ağabeyinin arasındaki münasebetten hoşnutsuzdur, annesinin Fikriye'ye oldukça değer vermesine rağmen genç hanımı bir türlü Paşa'ya layık görmez.

Zamanla Fikriye'nin Ankara'ya Mustafa Kemal'in yanına gitme arzusu, Paşa'nın da kendi sıhhatine olan özensizliği, ihmalkarlığı ile birleşince zaruri hale gelir. Ne var ki, bu seyahat kolay olmayacak, Fikriye Hanım çoğunlukla erkek kılığında güçlülükle Paşa'nın yanına gidecektir.

Fikriye Hanım, gerek seyahat esnasındaki kusursuz hareketleriyle, gerekse yabancı gazeteler ve Mustafa Kemal'in çevresindekilere karşı görgü, kültür ve nezaketiyle göz dolduracaktır. Ayrıca, Mustafa Kemal'in Ankara'daki ikametine bir kadın eli değdiği hemen fark edilecektir.

Tema

Mücadele – Bağımsızlık Azmi *Allahın Süngüleri- Reis Paşa* eseri Mustafa Kemal önderliğinde bir avuç fedakar ve azimli insanın, şartlar ne kadar zor olursa olsun, vatani kurtarmak, refaha çıkarmak ve kayıtsız, şartsız egemenlik ve bağımsızlığı kazanmak uğruna verdiği mücadeleyi işlemiştir.

Karakter İncelemesi

Mustafa Kemal

Karakter Reis Paşa'nın karakterindeki en önemli özellik; yoğun bir bağımsızlık ve vatan sevdalısı olmasıdır. Aklını da çok iyi kullanan Reis Paşa, geleceği çok iyi görebilme yetisine sahip, disiplinli, stratejist, kurnaz, akıllı, milliyetçi bir devlet adamıdır.

Aktivite Reis Paşa her daim geç yatan, erken kalkan bir şahsiyettir. Gününün neredeyse hepsi, vatan kurmak uğruna çalışmakla ve çevresini yönetmekle geçer. Masasının üzerinde daima açık paftalar bulunur, mütemadiyen sigara içer, her türlü gazeteyi ve yayını okur, araştırır.

Kişiler Reis Paşa Meclisi Ankara'da toplamakta kararlıdır. Hacı Bayram- ı Veli Camii oldukça kalabalıktır. Namaz kılınır. Kur'an- ı Azim-üş-şan 'tilaveti' yapılır. Hacı Bayram Veli sancağı taşınır. Sinop Mebusu Hoca Abdullah efendi ardından ulema ve şeyhler, yüksek zabıtlar ... Merasim alayı ve Millet Meclisinin açılmasına vali konağında vuku bulan içtimada karar verilir.

ÖRNEK OLAYLAR

İleri Görüşlü İngilizlerin ilk etapta Dersaadet'i işgal etmesi ardından tüm yurtta hissedilen kuşatma durumu Mustafa Kemal'i ziyadesiyle rahatsız etmektedir. Mustafa Kemal bu tacavüzlerin salt büyük ölçekte kalmayacağını, bireysel olarak çeşitli hareketlerin olabileceği konusunda çevresini uyarır. "Ali Fuat Paşa, pek emin değildir:-... buna cür'et edebilirler mi Paşam? Ben pek ihtimal vermiyorum..." Mustafa Kemal Paşa fincanı yerine bıraktı: '...daha fazlasına da edeceklerdir.' Sustu, tekrar pencereye doğru, birkaç adım yürüdü: '-... Biz niçin buradayız, Fuat? Bunu tahmin ettiğimiz için değil mi?' "

Stratejist Mustafa Kemal savaş ruhunu ve stratejisini oldukça iyi bilen bir askerdir. En zor koşullarda bile bir sonraki adımda düşman kuvvatlerinin gelecekteki hareketleri ile alakalı doğru planlar uyguluyordu. " '- ... Adana Kuva- yı Milliyesi, sahile yaklaşan bir Fransız zırhlısına ateş açmış!' Mustafa Kemal Paşa Hayati Bey, haberleri aktarıırken, sobanın başından, yazı masasına doğru yürüdü; bir sigara yaktı, dumanını üfleyerek, diyor ki: '-... o mıntıka için, en iyi usül- ü harp, devamlı taciz olacaktır... Öyle yapınlar"

Aydın Mustafa Kemal başarının batılılaşmakta, medeniyette olduğunu bilen aydın bir liderdi. "-... nankör olmayalım! İttihatçılık, bir ocaktır; yetişmemizde dahli var, bu... bu gayr-ı kaabil- i inkar bir hakikat!... Ne var ki, onlar Garplılaşmak temayülündeydi, biz medeniyetçi olacağız... Onlar komitacıydı, biz inkılapçıyız... Onlar Osmanlılaşma taraftarıydı, biz milliyetçiyiz.... Eğer bu hakikatleri anlatabilsek...millet davamızı tecviz edecektir..."

Yaratıcı Zamanın Ankara'sı bir bozkır, puslu, karanlık bir Anadolu şehriydi. Ancak, Mustafa Kemal kadar yaratıcı bir lider, elinin dokunacağı bir Ankara'nın geleceğini tasavvur edebiliyordu. "... öyledir Nadi Bey, Ankara ilk nazarda bir çöl gibi görünür: zaten işi zevki de burada: bu çölden bir hayat çıkarmak, bu inihalden bir teşekkül yaratmak lazımdır."

Cesur Mustafa Kemal Paşa gelen silah seslerinden korkmuyor, kendisine yapılan herhangi bir tehditi umursamıyordu. Silah seslerinden ürperen Yunus Nadi Bey'in tedirginliği Mustafa Kemal Paşa'nın cesareti ile son buluyordu. " Tabancasını beline sokarken, biraz da müstehzi ilave ediyor ' -... akıllarınca, bizi korkutacaklar! Cahil akli işte!..."

Tedbirli Paşa her türlü iç ve dış tehditin farkındadır ve iki yüzlülere karşı tedbirini almıştır. " İttihatçı rüesası'nın, Bolşeviklerle işbirliği etmesinden, dehşete düşüyordu: Enver, hanidir esasen Moskova'dadır; Cemal Paşa, Bahaeddin Şakir 'refakatinde' ona 'mülaki olmuş'; Halil ve Nuri Paşaların, nerede kimden taraf oldukları açıkça anlaşılmıyor; bir rivayete göre, Halil Paşa, 'ikili' oynamaktadır; Nuri Paşa ise, Azerbaycan askerleriyşe, güya ruslara taaruza kalkışmış!..."

Fikriye

Karakter Asil, anaç bir hanımefendi olan Fikriye Hanım, yeteneklerine rağmen her ortamda oldukça çekingen, utangaç halini belli eden, mütevazı, ürkek bir kadındı. Sevdiği insanlara son derece düşkün bir yapısı vardı, çoğunlukla da onlar için endişelenir, evhamlanırdı.

Aktivite Müzikten ve enstrüman çalmaktan büyük zevk duyan Fikriye, fırsat bulduğu her an piyanonun başına oturur. Ev tanziminde ve yemek yapmakta da oldukça ilgilidir. Ancak, Reis Paşa'nın yanında olduğu her an, zamanının Paşa ile alakadar olarak geçirir.

Kişiler Fikriye'nin Mithat Bey ile Ankara'ya seyahati tehlikelerde barındırıyordu. Uzun süreden neri piyano çalamayan Fikriye gemideki piyanoyu görünce başına oturdu. Yetenekli ve güzel genç hanım tüm çevresinin dikkatini çekmiş, endişe içindeki Mithat Beyi de sanli bir miktar kızdırmıştı, Mithat Bey tarafından uyarılan Fikriye yine "kabahatli çocuk" hali takınacak utangaç hallerine dönecekti.

ÖRNEK OLAYLAR

Meraklı/Evhamlı İstanbul'un işgal durumu ve savaşın başındaki kişinin Fikriye Hanım'ın sevdası Mustafa Kemal'in olması ve mevcut koşullar altında düzenli iletişim kuramamak, Fikriye Hanım'ı oldukça endişelendiriyordu. Ayrıca, Fikriye Paşa'nın ailesine de derin bir sevgi ve hürmet duyduğundan her an onlardan haberdar olmak arzusundaydı. Merakını ancak sık sık Zübeyde Hanım ve Makbule Hanım'ın birlikte yaşadıkları eve giderek atlabiliyordu. "Kapıyı ona henüz sabah kıyafetindeki Makbule açmıştır; gözlerinde merak ve endişe, o daha bir şey söylemeden soruyor: '-... neler oluyor Fikriye?..' Fikriye eldivenin tekini çıkarmıştı; parmak uçlarını oğuşturarak cevap verecekti: '-... İngilizler, şehri işgal ediyor, abla! Bir koşu geldim: sizi çok merak ettim de!...' Mütecessiz, etrafa bakıp soruyor: '-... Hoca yengem nasıllar?'"

Anaç Reis Paşa'nın Ankara'da günlük düzenini sağlayan, yemeğini yapan Bekir Çavuş gibi yardımcıları mevcuttur, fakat Fikriye'nin Ankara'ya gelmesi her şeyi bambaşka bir hale getirecektir. "Hayreti ve takdiri salona girince, daha da büyüyecekti: şamdanlardaki mumların, insanın içini ürperten, titrek aydınlığı; piyanonun yanı başında, bir hayal gibi uçuk, Fikriye Hanım; ortamı tepeden tırnağa değiştirmiş; ona sadece bir 'yuva sıcaklığı' değil, gizli bir duygusallık katmıştı."

Utangaç Fikriye Hanım her daim, mahzun, utangaç tabiatlı bir hanımdı. Reis Paşa da O'nun bu halini gözlemler, içinden yorumlardı. " 'Reis Paşa', kadehini dinler gibi hayli uzak, epeyce mahzun dururken, piyano susar susmaz elini indirip, kadehini sehpaye bıraktı, gözlerini Fikriye'ye çeviriyor: mavi bakışlarında, hüzne yoğrulmuş anlaşılması güç, bir mana; geçmişin ağır tortusu mu, yoksa yeni bir mutluluk aydınlığı mı? Fikriye, ne bunu görebilecek hayat tecrübesine sahip, ne de yeterince olgun; o piyanonun başından, hem mutlu hem utangaç, Paşa'nın yanına dönüp koltuğuna oturacaktır. "

Mütevazı Fikriye Hanım'ın Ankara'ya varması, evin yönetim hakimiyetini Bekir Çavuş'un elinden alması anlamına geliyordu, Reis Paşa'da bu yönde Çavuş'a talimat verince Fikriye tevazuyla " ... kim bilir, benim ondan öğreneceğim ne çok şey var Paşam? Biz ne çektiysek cephenin gerisinde çektik; o ise, cephe idi, elinde mavzer muharebe ediyordu: kolay mı?"

Hayalperest Fikriye Hanım, daldığı hayaller ile her ortamdan kolayca kopabilir, kendi kabuğuna çekilebilirdi. " Fikriye, başka bir hayale dalmıştı: kendi kendine gülümsüyor: iyice küçülmüş sigarasını, eyerinin kaşına bastırıp söndürürken, tarifi müşkül bir mutluluk sesiyle: '-... Reis Paşa mı?..' diye tekrarlardı"

Halide Edip Adıvar

Karakter Son derece ahlaklı ve vatan sever olan Halide Hanım amaçlarından asla ödün vermeyen, kararlı ve azimli bir yapıya sahiptir. Etrafındaki her şeye hükmedecek kabiliyettir fakat bu hükmetme esnasında çevresini ezmez, profesyonelce insanlara istediklerini yaptırabilirdi.

Aktivite Ömrünü Milli Mücadeleye adayan Hakide Edip zamanında çoğunu vatani kurtarmaya yönelik uğraşılara adanmıştır. Aynı zamanda bir eğitimci ve yazar olan Halide Hanım tercüme yapar, bulabildiği tüm yayınları titizlikle okur.

Kişiler Halide Edip Hanım kalabalıklarda tanınmaktan, farkına varılmasından bile tedirgindir, toplum içinde daima farklı bir insan gibi davranır. O'nun bu hali kendisini düşündüğünden değil, kendisi ile irtibat ve hatta tanışık olanların dahi cezalandırılmasındandır.

ÖRNEK OLAYLAR

Hırslı Halide Edip Hanım ve arkadaşlarının Ankara'ya seyahati kolay olmayacaktı. Çoğu zaman ekipteki kimsenin adım atacak hali kalmıyordu. Ancak, Halide Edip Hanım hırsla yorulmak, üşümek

nedir bilmez, derhal neticeye ulaşmak isterdi. “Halide Edip Hanım atına yol vermişti bile; tipinin anafoları içinde kaybolurken, azimli ve kararlı, kesip attı: -... Yola devam etmeliyiz.”

Kararlı/ Gururlu Milli Mücadelenin kahramanlarından olan Halide Edip Hanım her an ölümle burunburuna yaşıyordu. Uğraşlarının bozulması, yeniden eski düzene dönmek gibi bir ihtimal hep vardı fakat Halide Edip Hanım büyük bir kararlılıkla çıktığı yola devam edecekti. Hatta gururla idama gitse dahi olacağını planlamıştı. “ -... bu fırsatı, onlara verecek miyiz? Ben ölümümü yanımda taşıyorum: zehirim cebimde!...Gözleri görünmez, ‘bittabi’ ulaşılmaz bir hayale dalmış; dudaklarında, aynı acı tebessüm; Halide Edip Hanım kendi kendine konuşur gibi diyor ki: -... sehpaye çıkmadan, herhalde, Babill Kurretülayn gibi konuşurum: ‘... ayaklarımı yerden kaldırım ki, dünyayı daha iyi göreyim’ ”

Yönetici Halide Edip’in baskın, otoriter hali herkes tarafından hissediliyor, çevresi O’na bu vasıflarıyla gıpta ediyordu. “ Ne müstesna bir kadın! Eşya dahil, çevresinde ne varsa hükmediyor.”

Dürüst Halide Edip Hanım, ahlaklı ve dürüst tutumunu yönetim stratejilerinde ve usüllerde de uygular ve uygulanmasını istedi. Hatta O’nun için bu vasıfların ihlali itibarın sarsılması anlamına gelirdi. “ -... ne demek efendim, bu zevat affa uğramış, affeden de hükümet! Çiçeği burnunda bir idarenin, verdiği sözden dönmesi, ahali nezdinde, onun itibarını sıfıra müncer kılacaktır...”